

УДК 37.015.311

Освітня мобільність у межах проблемного поля життєтворчості: перспективи та виклики

EDUCATIONAL MOBILITY WITHIN THE PROBLEMATIC FIELD OF LIFE-CREATION: PROSPECTS AND CHALLENGES

ШВИДУН Людмила – доктор філософії, доцент кафедри філософії, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

SHVYDUN Liudmyla – D. in Philosophy, Associate Professor of the Department of Philosophy, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» Dnipropetrovsk Regional Council», 70 Volodymyr Antonovych St., Dnipro, 49006, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>

Анотація. Стаття присвячена феномену освітньої мобільності в опціях проблемного поля життєтворчості. Зазначено, що сучасні дослідники мобільності сходяться у поглядах щодо можливого двоякого впливу освітньої мобільності на життєдіяльність суспільства та людини, яка, з одного боку, відкриває безмежні перспективи для різнопланової позитивної реалізації людини в багатоманітних аспектах її життя, а з іншого – приховує дезорієнтаційні пастки, небезпеки та виклики. Тому освітню мобільність можна досліджувати як в опціях позитивної, так і негативної свободи. На думку автора, між життєтворчістю та освітньою мобільністю на рівні індивідів існує тісний взаємозв'язок. Освітня мобільність лише тоді є конструктивним чинником життєтворчості індивіда, коли вона усвідомлена, інтеріоризована самим індивідом. Наголошено, що в сучасному світі розрізняють два основні напрями його розвитку: глобалізація та глокалізація. Освіта, освітня діяльність, освітня мобільність стають рушійною силою, компонентом та одним із результатів процесу глобалізації, яка стимулює трансформацію ціннісних засад. На думку автора, існує проблема налагодження процесу взаємодії цінностей, культурно-освітніх вимог глобального суспільства та цінностей і стандартів глокального характеру. Підкреслено, що глобалізація сприяє формуванню цифрової цивілізації, суспільства знань, які мають базуватися на інших принципах, освіта також має змінитися, перейти в розряд глобальних. Автор припускає, що в такій інтерпретації навчання та якісна освіта є інструментами, за допомогою яких людина здатна правильно вибрати вектор свого життя. Саме цим і зумовлені високі вимоги, які ставляться до освіти. Тому існує гостра необхідність формування через освітню мобільність певної програми буття людини, моделі пізнання світу, якісний рівень яких залежатиме від ступеня сформованої свідомості та активності самої людини. Крім того, зроблено спробу проаналізувати явище освітньої мобільності з погляду пастки дезорієнтації особистості, що може привести до викривлень, ілюзії перспектив, несправжнього становлення, самовираження та оновлення людини в непростому темпоральному просторі глобалізованого суспільства.

Ключові слова: освіта, освітня мобільність, життєтворчість, позитивна та негативна свобода, цифрові технології.

Summary. The article is devoted to the phenomenon of educational mobility in the variants of the problematic field of life-creation. It is noted that modern mobility researchers agree on the possible dual impact of educational mobility on the life of society and the individual, which, on the one hand, opens up endless prospects for a variety of positive human realisation in various aspects of life, and on the other hand, hides disorientation traps, dangers and challenges. Therefore, educational mobility can be studied both from the point of view of positive and negative freedom. In the author's opinion, there is a close relationship between life creativity and educational mobility at the level of

the individual. Educational mobility is a constructive factor in the life-creativity of an individual only when it is realised and internalised by the individual. It is emphasised that in the modern world there are two main directions of its development: globalisation and glocalisation. Education, educational activities, educational mobility are becoming a driving force, a component and one of the results of the globalisation process, which stimulates the transformation of value foundations. According to the author, there is a problem of establishing the process of interaction between the values, cultural and educational requirements of the global society and the values and standards of a glocal nature. It is emphasised that globalisation contributes to the formation of a digital civilisation, a knowledge society that should be based on different principles, and education should also change and become global. The author suggests that in this interpretation, learning and quality education are tools that help people choose the right vector for their lives. Hence the high demands placed on education. Therefore, there is an urgent need to form a certain programme of human existence through educational mobility, a model of knowledge of the world, the qualitative level of which will depend on the degree of consciousness and activity of the person. In addition, an attempt is made to analyse the phenomenon of educational mobility in terms of the trap of disorientation of the individual, which can lead to distortions, illusion of prospects, false formation, self-expression and renewal of a person in the complex space of a globalised society.

Key words: *education, educational mobility, life creativity, positive and negative freedom, digital technologies.*

Вступ. Сучасний світ – це світ, який заповнили трансформації, що стали рушійними чинниками буття людини. Перетворення XXI століття зумовили виникнення принципово нових форм організації життєтворчості сучасної людини. І хоча сам феномен життєтворчості як поняття появився лише у XX столітті, він став важливим предметом вивчення ряду наук. Досліджуючи питання освітньої мобільності, спробуємо розглянути її крізь призму життєтворчості. На наш погляд, саме у просторі життєтворчості людини її мобільність набуває особливого значення. Вона є важливою складовою життєдіяльності, що відкриває, з одного боку, безмежні перспективи для різнопланової позитивної реалізації людини в багатоманітних аспектах її життя, (освіта й наука не є винятком), а з іншого – приховує дезорієнтаційні пастки, небезпеки та виклики.

Аналіз останніх досліджень. У сучасних реаліях значно посилився науковий інтерес до мобільності, яку, на наш погляд, варто розглядати як провідну властивість життєдіяльності людини в динамічному світі. До аналізу проблем життєтворчості певним чином зверталися Н. Богданова, Е. Морен, М. Рогожа, О. Скаленко, І. Степаненко, В. Табачковський, В. Шамрай, М. Мухарський, Р. Робертсон та інші науковці, які розглядали поняття життєтворчості з двох взаємопов'язаних сторін: життя і творчості тощо. Зокрема, Н. Богданова визначила «життєтворчість як особово-орієнтовану практику розвитку і корекції стосунків зі світом» [1, с. 221]. До філософських аспектів мобільності зверталися, зокрема, М. Маффесолі, Д. Свириденко та інші науковці. Дослідник М. Маффесолі, вивчаючи освітню мобільність, вважає її певним запобіжником для недопущення появи «групового нарцисизму», іншими словами, умовою посилення соціального капіталу суспільства [2, с. 27].

Однак, на наш погляд, варто з'ясувати вплив феномену життєтворчості людини на освітню мобільність, яка дозволяє їй виходити за межі буттєвого світу, переорієнтовує на формування себе та оновлення навколишнього середовища.

Тому **метою статті** є розкриття основних питань освітньої мобільності в межах життєтворчості людини, вивчення її перспектив та викликів, зумовлених можливістю вибору людиною своєї життєвої траєкторії. Крім того, освітню мобільність можна досліджувати і в опціях позитивної, і негативної свободи. Адже, освітня мобільність, як правило, пов'язана зі зміною способу життя, виходу із зони комфорту. Це потрібно розуміти та враховувати, адже

зміни, спричинені освітньою мобільністю, можуть бути не завжди позитивними чи очікуваними, але й вимушеними чи негативними, а результатом таких змін може бути руйнування світу людини.

Виклад основного матеріалу. Людина, проживаючи життя, створює матеріальні й нематеріальні цінності, тобто є істотою творчою. Варто зазначити, що дослідники життєтворчості розглядають її як можливість змінити, наприклад, якість життя, виробити свою життєву дорогу, опанувати мистецтвом жити, вибудувати індивідуальну життєву траєкторію, розробити особистісний проєкт життя, духовно-практичну діяльність, дизайн власного життя, самотворчість тощо. Створення свого життя – феномен, сформований у людини природою.

Виходячи з того, що життєтворчість є багатовекторною, більшість дослідників намагаються її аналізувати в особистісно-екзистенційних координатах. У цьому розумінні життєтворчість можна потрактувати як Світ людини, храм її буття. Філософія розглядає, насамперед, людину як істоту, що може взаємодіяти з космосом, як частину соціуму, нації, народу, держави, цивілізації, культури, Всесвіту. На будь-яку людину вплив має соціум, який може здійснюватися засобами педагогіки, культури тощо. Народ, суспільство, держава теж можуть мати певні очікування щодо людського життя, освіти, навчання, її культури та інших сторін життєдіяльності. Такі очікування збігаються, мають спільні риси, тим самим відбувається злиття різних людських світів, соціуму в спільну формацію. Постсучасні стратегії життєтворчості, складовою яких є освітня та академічна мобільність, акцентують нашу увагу на непередбачуваності та нелінійності життєвих поворотів. Саме тому, на освітні заклади всіх рівнів покладається формування адаптаційних навичок фізичного, психологічного та соціального характеру.

Між життєтворчістю та освітньою мобільністю на рівні індивідів існує тісний взаємозв'язок. Освітня мобільність лише тоді є конструктивним чинником життєтворчості індивіда, коли вона усвідомлена, інетеріоризована самим індивідом. В. Табачковський підкреслював, що антропологічна рефлексія початку ХХІ століття засвідчує «переусутнення» людського існування [7]. Досліджувати освіту, освітню мобільність необхідно в поєднанні з національною та загальнолюдською культурами. У сучасному світі розрізняють два основні напрями його розвитку: глобалізація та глокалізація. Освіта, освітня діяльність стали рушійною силою, компонентом та одним із результатів процесу глобалізації. Глобалізація стимулює трансформацію ціннісних засад і тут виникає основна проблема: налагодження процесу взаємодії цінностей, культурно-освітніх вимог глобального суспільства та цінностей і стандартів глокального характеру. Представники глобалізаційного підходу прагнуть розширити спільне, характерне для всіх народів і культур, тоді як противники глобалізації вважають, що таке розширення приведе до нівелювання національних культур, свобод. Існує досить непроста дискусія, суперечність, вирішити яку можна через вироблення спільного підходу до розуміння суті проблеми. На основі проаналізованих перспектив та ризиків кожного напрямку дослідники феномену життєдіяльності пропонують своє бачення виходу із ситуації. Наприклад, теорія ноосферного розуміння буття концентрується на постулаті, що людська цивілізація має всі можливості сьогодні презентувати себе «як продукт універсальної ноосферної цілісності з домінуючим духовним началом (стрижнем), на основі якого розгортається життєдіяльність кожного індивіда, здійснюється його доля» [8, с. 22].

Тож, дуже важливим для духовного розвитку людини є утворення гармонії між макросвітом та мікросвітом. У соціокультурних координатах людського буття цю функцію виконує освіта та виховання. Освіта є складовою ноосферного буття, в основу її розвитку в площині поєднання загального та національного покладено педагогіку духовності, що

досліджує людину – духовну. Переорієнтація освіти змінює її роль та функції в суспільстві, не останнє значення також займають цифрові технології, які стали чинниками виникнення феномену глобалізації. Як зазначає О. Скаленко, ноосфера «за своєю сутністю є живим виявом діалектики соціального поступу ... практично виявляється у застосуванні принципу оптимізації чи оптимальності» [6, с. 290].

Глобалізація сприяє формуванню цифрової цивілізації та суспільства знань. Інформаційне суспільство та всі його складові мають базуватися на інших принципах, освіта також, має змінитися, перейти до розряду глобальних. Тому до завдань глобальної освіти належить підтримка процесів життя людини, її діяльності без жодної прив'язки до території проживання. Як підкреслює Е. Морен, нова система освіти повинна навчати «вміщувати будь-яку інформацію» [3, с. 129]. Ця нова система, на думку філософа, буде спрямована на досягнення складності, буде враховувати наявну множинність та багатозначність сучасних соціальних відносин. У цьому контексті є цікавим дослідження доцента Краківського педагогічного університету М. Мухацького, який сформував теоретичну модель, що дозволяє проводити дослідження процесів розвитку особистості в сучасних умовах адаптації освіти до потреб інформаційного суспільства. Представлена модель відображає два основних аспекти досліджуваного явища: об'єктивний (щодо безпосередньо реформ в освіті) та суб'єктивний (щодо особистісних змін як їх наслідків). За результатами своїх досліджень, М. Мухацький відзначає, що наразі кіберосвіта не може гарантувати достатній рівень ефективності та засвоєння навчального матеріалу, однак потенціал перетворень освіти в умовах впровадження ІКТ є значним [11, с. 50–53].

Глобалізація розширила можливості людини для її актуалізації і самоактуалізації, вдосконалення і самовдосконалення, розвитку і саморозвитку. Динамічність, прозорість або відкритість, свобода у виборі життєвого шляху, здатність до оновлення та переформатування – це визначальні ознаки витворення глобальної цивілізації нового змістового наповнення. Глобалізація як надскладний процес вирізняється опозиціями, як-от: концентрація – децентралізація, інтеграція – диференціація; глобалізація постає сукупністю процесів, що відзначаються асиметричністю, що свідчить про становлення нової системи взаємодій, яка охоплює / посилює / створює єдиний світовий простір (Р. Робертсон) [12].

Широкого поширення набув процес самореалізації людини, що, як правило, характеризується різновекторністю, набуттям різнопланових значень, що не завжди є позитивним. Кожна людина може вибирати свій вектор розвитку та реалізації, головне, щоб це був дійсно вибір, а не ілюзія вибору. Важливо також, щоб вибір носив позитивний характер, у його основі були життєві цінності, погляди, переконання, досвід. Людина, спираючись на знання, може зробити вибір. У такій інтерпретації припустимо, що навчання та якісна освіта є інструментами, за допомогою яких людина здатна правильно вибрати вектор свого життя. Саме цим й зумовлюються ті високі вимоги, які висуваються до системи освіти, агентів та адресатів освітнього процесу. Програма здійснення освітньої мобільності є вагомою складовою освітньої, наукової та життєвої підготовки сучасної молоді людини. Розуміння взаємозв'язку між знанням, освітою та культурою сформувалося ще в античний період, набуло свого остаточного закріплення в добу Просвітництва. Просвітницькі проекти XVIII та XIX століть поклали велику надію на освіту та виховання, плекаючи віру в те, що освічена, культурна людина здатна якісно змінити світ. Не зважаючи на певний утопізм, було закладено проєкт формування людини засобами освіти та виховання, який можна розглядати як цивілізаційний прорив людства. Варто розуміти, що освітня мобільність відіграє не останню роль у формуванні людини, її поступові як фахівця через поле життєтворчості. Основа механізму мобільності продумана так, що може як розширюватися, відкриваючи нові перспективи самореалізації, так і дезорієнтувати

особистість, створюючи певні пастки в життєдіяльності. Проблема потреб буде залежати від вибору, який зробила людина, її життєвих спрямувань та поглядів, стандартів та ідеалів, рівня проживання людини та його якості, екзистенції, мотивів, впливу середовища, соціуму тощо. Мобільність як властивість людини, є важливою умовою її успішної адаптації до сучасного світу і значущою якістю, що дозволяє розв'язувати повсякденні та принципові проблеми свого існування, будучи засобом пошуку власного місця в суспільстві [5, с. 89]. Через освітню мобільність може формуватися певна програма буття людини, модель пізнання нею світу, якісний рівень яких залежатиме від ступеня сформованої свідомості та активності самої людини. Розуміємо, що піком активності особи в питаннях мобільності є перша половина життя людини, якщо точніше, то молодість та зрілість.

До проблем життєтворчості варто віднести питання адаптованості людини до середовища та її можливості, які дозволять або не дозволять зреалізуватися. Тут важливу роль відіграватимуть погляди, переконання, орієнтація людини на універсальні цінності, пошук себе, свого призначення, а також готовність до змін та здатність змінюватися. В іншому разі людина може втратити себе, попавши в пастку ціннісної дезорієнтації, що приводить її до духовної кризи та ціннісної деградації. Щоб не загубитися в сучасному бутті, людині потрібна мета, сенс життя, певна візія. В іншому випадку людина дезорієнтується, перебуваючи у вигаданому нею світі ілюзій та міражів, що є прямою дорогою до ціннісної порожнечі, духовної безодні, деградації, морального виродження та духовного небуття. Так, для унеможливлення виникнення дезорієнтації М. Рогожа пропонує модель соціальної моралі як «штучного утворення в умовах співіснування конкуруючих всеосяжних доктрин» [8, с. 200]. Саме тому поліваріативність, гнучкість та множинність постають, власне, тими чинниками, що сприяють становленню людини. Освіта та виховання, як поставники смислотворчих імпульсів, здатні мінімізувати ризики саморуйнації, перебування на межі, психологічної нестабільності, невпевненості у своїх силах молоді людини. Не буде перебільшенням зазначити, що важливу місію в сучасному світі виконує освіта, яка є вагомим чинником поступу людської цивілізації. Освіта сьогодні є тим важливим аспектом, за допомогою якого формується сенс життя, життєдіяльність людини, яка сприяє самореалізації особистості.

На наш погляд, у розрізі людини потрібно акцентувати увагу на особисту і професійну її спрямованість. За умови, що людина може адаптуватися, готова сприймати зміни і змінюватися через самоосвітню діяльність, самореалізацію, освітня мобільність стає ваговою константою для знаходження в майбутньому місця роботи, професійного та індивідуального росту тощо.

Розглянемо інші думки щодо людського суспільства та проживання в ньому людини, її життєдіяльності. Встановлено, що поступ людства до цифрового суспільства впливає на процеси життєдіяльності людини. Однак, позиції науковців неоднозначні щодо характеру такого впливу. Серед сучасних філософів поширена думка про антропологічну кризу, спричинену новою хвилею цифровізації в суспільстві. Дійсно, парадокс суспільства знань полягає в тому, що воно одночасно є й суспільством ризику. Тож не випадково, загальновідома теза Сократа про те, що «я знаю лише тільки те – що я нічого не знаю», набуває все більшої актуальності в сучасному світі. Інформаційне суспільство, пропонуючи людині широкий комплекс пропозицій та можливостей для саморозвитку, самоосвіти, відкриваючи перспективи самореалізації на межі уявного/реального, в той же час створює ризики зміни антропологічної програми людини. Така ситуація, на наш погляд, зумовлена інформаційними технологіями, які переводять людську життєдіяльність у площину віртуального простору. Песимістичний сценарій не відкидає, що кульмінацією кризи може бути фізичне припинення існування людини.

Дослідниця В. Шамрай по-новому підходить до розуміння суспільства епохи інформатизації. Суспільство трансформується в «соціальність», тому сьогодні важливо досліджувати, власне, «соціальність», головними відмінностями якої є «мережність, сингулярність, інформаціональність», руйнування вертикальної структури суспільства тощо. Авторка проводить паралелі з мережею, яка нівелює суспільну структуру, порівнює інформаційне суспільство з сукупністю місць, які мають своєрідні точки входу та виходу [9, с. 89]. Це означає, що зміни суспільства на «соціальність» з її «мережею» вносить корективи у процес існування сучасної людини в ньому. Суспільно-освітній дискурс індустріального суспільства відбудовувався переважно в координатах мобілізації, які проявлялися в індивідуальних та суспільних хронотопах. У сучасних умовах інформатизації відбувається «перехід від суспільства мобілізації до суспільства мобільності» [9, с. 89]. Цей перехід не тільки актуалізує нові освітні й соціокультурні практики, але й потребує нагальної включеності теоретиків та практиків освіти до розробки резистентних суспільних проєктів для адаптації та переорієнтації людини [9].

Інформатизація суспільства привела не лише до становлення цифрового соціуму. Сама людська реальність, що включає природу й культуру, мікро- і макрокосмос, починає розглядатися як інформаційна структура. Такий підхід змінює ставлення людини як до природного, так і до штучно створюваного нею світу. Різниця між ними нівелюється, що приводить до можливості нового експериментування. Вказані процеси створили умови для споживання інформації та появи нового виду просторової мобільності – віртуальної. Ми розглядаємо мобільність як спільну діяльність учасників навчання з демократичним та прозорим соціально-освітнім середовищем, як певну суб'єктивну здатність людини реагувати на різнохарактерні зміни, що сприяють трансформації їх у власну дорогу буття. У взаємодії якісно відмінного формується уявлення про специфіку мобільності та її актуальність. Як зазначається в сучасних дослідженнях із цієї проблематики, академічна мобільність, наприклад, здобувача освіти – якість особистості, що являє поєднання життєвих орієнтирів, когнітивних операцій, професійних компетенцій, організаційно-діяльнісних і рефлексивних умінь, усвідомлено використовуваних суб'єктом освіти для визначення стратегії власного міжкультурного і професійного розвитку. Серед основних показників готовності здобувача освіти до академічної мобільності прийнято виділяти наступні компетенції: мотиваційні, ціннісні, організаційні, організаційнодіяльнісні, когнітивні, рефлексивні, професійні [10, с. 117].

Під час здійснення зовнішньої академічної мобільності бажано забезпечити з боку інституційної установи психолого-педагогічну підтримку. Це дозволить знизити ризики культурного шоку при первинній включеності до іншокультурного середовища та посилить адаптивні можливості учасників освітньої мобільності з обох сторін, оскільки академічна освітня мобільність представляє собою взаємодію представників різних культур, національностей та соціумів. Дослідники мобільності, в основному, сходяться на проблемах, переплетених з явищем мобільності, до яких відносять проходження людиною або певною спільнотою людей адаптаційного періоду в надзвичайних ситуаціях; особливостях ідентичності в умовах перетворень, змін у статусі; чинників для забезпечення кар'єри; формування нових характеристик, рис та властивостей; перевага позитивної мотивації в мобільності; зважання на особливості сумісності в об'єднанні в єдиний простір; визначення критеріїв, показників справжньої, частково справжньої, несправжньої мобільності та шляхів попередження несправжньої мобільності.

Розглядаючи явище освітньої мобільності, спробуємо проаналізувати його з погляду пастки дезорієнтації особистості. Адже постійно є загроза потрапити в пастку несправжнього,

позірного оновлення, ілюзії чи примар змін. Стрімкий розвиток сучасного суспільства створює передумови для динамічного поступу людини, яка є елементом суспільства, розширення лінії горизонту її потенціалу та ресурсів, простору для вдосконалення тощо. Однак, швидкі трансформації, які відбуваються в сьогоdnішньому соціумі, дозволяють говорити і про почуття невпевненості, розгубленості, незахищеності, тривоги тощо. Отже, консервативність, інертність, байдужість, безпорадність, пасивність, зневіра – це ті риси, що суперечать відкриттю людиною нових перспектив самореалізації, нівелюють освітню мобільність, служать підґрунтям для її дезорієнтації. Людина, що втрачає ціннісні орієнтири, виснажуються психічно, втрачає душевну рівновагу та розбалансовується у фізичному сенсі. Гострою стає дезорієнтація людини в «екстремальній ситуації», якою є, зокрема, пандемія коронавірусної інфекції, повномасштабна війна, що зумовлює вихід на арену людського життя власної безпеки, фізичного збереження, приземлених побутових питань матеріального характеру, стресових ситуацій, трансформацію ідеалів, стандартів, а в частини соціуму – депресію та зневіру. На рівні проживання буденного буття духовна сторона життя людини підмінюється матеріальними цінностями, якими вона володіє або може володіти. У такій ситуації мобільність може мати «несправжній», фіктивний характер. Потрапляння людини в пастки позірних цінностей становить потенційну небезпеку для її трансформації та розвитку, а також є загрозою ціннісної орієнтації суспільства. Особливо гостро ця проблема актуалізувалася в ситуації змін та переходу до глобального суспільства й економізації освіти.

Хибні освітні орієнтири також можуть призвести до соціокультурних викривлень та соціогуманітарної кризи. Розглянемо деякі причини (на прикладі професії вчителя), що зумовлюють потрапляння людини в пастки. Оскільки вчитель є центральною фігурою в освітній рольовій реальності, проаналізуємо деякі проблеми цієї галузі через призму проблем педагога. Варто звернути увагу на певні очевидності, до яких можна віднести невідповідність організаційно-управлінських вимог, які висувуються до процесу модернізації освіти та практичних можливостей самої освітньої галузі. Тяжіння останньої до традиційних форм організаційної та навчально-виховної діяльності, багато в чому зумовлюється низьким рівнем матеріально-технічного забезпечення. Більшість вітчизняних освітніх закладів усіх рівнів не мають достатньої технічно-інформаційної бази, не облаштовані сучасними пристроями, не мають мультимедійних аудиторій, а рівень заробітної плати в освітній сфері не дозволяє викладачам та вчителям придбати сучасні гаджети, навіть для власного користування. Саме тому модернізація цієї галузі набуває неглибоких рис, швидше імітації змін в освітній площині, а не фактичного їх здійснення. Також, серед причин варто назвати можливе усунення педагогів від процесів модернізації, від вибудови освітніх моделей, від діяльності щодо прийняття певних управлінських та організаційних рішень, відволікання вчителя від навчання, що є основним у його діяльності, через залучення до підготовки різної інформації, звітів, рейтингів тощо. Зі сторони здобувачів освіти теж існують виклики, наприклад, низький рівень мотивації до навчання, небажання займатися самопідготовкою, невпевненість та низький рівень професійної орієнтації серед учнів, що може негативно впливати на практику освітньої мобільності, сприяти розвитку мобільності в її немобільному спрямуванні, в цілому дезорганізувати особистість. Тому процес формування в людини життєвих компетенцій, системи цінностей, філософсько-освітньої парадигми, гуманізація освіти, її переорієнтація для реагування на динамічні зміни, включаючи ті, що можуть мати виклики та загрози, набуття людиною знань, умінь та навичок, подолання соціокультурної кризи, досягнення позитивного майбутнього – це основне завдання людського суспільства та проживання в ньому людини.

Висновки. Отже, дослідивши освітню мобільність через призму проблемного поля життєтворчості, можемо зробити певні узагальнення. Життєдіяльність ми розглядаємо як поєднання знання, освіти й моралі. Навчання є дієвим чинником поступу людини, який допомагає їй вийти із сірої одноманітності щоденних буднів буття, відкриває можливості стати неповторною індивідуальністю, розвинути необхідні властивості та риси характеру. Життєдіяльність сучасної людини полярна, з одного боку, відкриває перспективи для її самореалізації, а, з іншого, – може нести виклики й загрози. Процеси глобалізації, цифрові технології та створене ними інформаційне суспільство, віртуальна реальність тощо сприяють розширенню поля життєдіяльності людини, проявам її самотності, самовираженню та самореалізації. Але, одночасно, можуть нівелювати особистість, створювати певні викривлення, ілюзію перспектив та можливостей, призводити до оманливого, несправжнього становлення, самовираження та оновлення, формуючи пастки ціннісної дезорієнтації людини в непростому темпоральному просторі глобалізованого суспільства. У такій ситуації освітня мобільність може набувати рис несправжньої мобільності.

Список використаних джерел

1. Богданова Н. Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз: наук. вид-ня. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 302 с.
2. Маффесолі М. Час племен. Занепад індивідуалізму у постмодерному суспільстві. Київ: Києво-Могилянська акад., 2008. 264 с.
3. Морен Е. Шлях. За майбутнє людства / пер. з фр. Є. Марічева. Київ: Ніка-Центр, 2014. 256 с.
4. Рогожа М. М. Соціальна мораль: колізії мінімалізму: монографія. Київ: ПАРАПАН, 2009. 216 с.
5. Свириденко Д. Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 279 с.
6. Скаленко О. Глобальні резерви поступу (Інформація + інтелект + інновації). Київ: Основи, 2000. 394 с.
7. Табачковський В. Г. Філософсько-антропологічне питання про сутність людини у координатах постмодерну. Колізії антропологічного розмислу / В. Г. Табачковський та ін. Київ: Парапан, 2002. С. 5–39.
8. Феномен університету в контексті «суспільства знань»: монографія / В. П. Андрущенко, І. М. Предборська, Є. А. Пінчук, І. В. Степаненко та ін. Київ, 2014. 256 с.
9. Шамрай В. Інституційна криза освіти: соціокультурні виклики сучасності. *Філософія освіти*. 2015. № 1 (16). С. 89–104.
10. Швидун Л. Peculiarities of educational mobility in the age of information. *Evropský filozofický a historický diskurz*. Vyd. 3. 2021. P. 116–120.
11. Muchacki M. Peculiarities of Personality Development of the Future in the Context of Information and Communication Technologies and Education System Reform (Polish Experience). *FuturityEducation*. 2022. Vol. 2. № 1. P. 46–56.
12. Robertson R. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. New York: Sage Publications, 1992. 211 p.

References

1. Bohdanova N. (2011). *Kultura zhyttietvorchosti osobystosti*. Filosofska-svitohliadnyi analiz: nauk. vyd-nya [Culture of life-creativity of the individual. Philosophical and worldview analysis: a scientific publication]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
2. Maffesoli M. (2008). *Chas plemen. Zaneпад indyvidualizmu u postmodernomu suspilstvi* [The time of tribes. The decline of individualism in postmodern society]. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akad. [in Ukrainian].

3. Moren E. (2014). *Shliakh. Za maibutnie liudstva* [The Way. For the future of humanity] / per. z fr. Ye. Maricheva Kyiv: Nika-Tsentr [in Ukrainian].
4. Rohozha M. M. (2009). *Sotsialna moral: kolizii minimalizmu* [Social morality: collisions of minimalism]: monohrafiia. Kyiv: PARAPAN [in Ukrainian].
5. Svyrydenko D. B. (2014). *Akademichna mobilnist: vidpovid na vyklyky hlobalizatsii* [Academic mobility: a response to the challenges of globalisation]: monohrafiia. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
6. Skalenko O. (2000). *Hlobalni rezervy postupu (Informatsiia + intelekt + innovatsii)* [Global Reserves of Progress (Information + Intelligence + Innovation)]. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
7. Tabachkovskiy V. H. (2002). *Filosofsko-antropolohichne pytanniapro sutnist liudynyukoordynatakh postmodernu. Kolizii antropolohichnoho rozmyslu* [The philosophical and anthropological question of the essence of man in the coordinates of postmodernity. Collisions of anthropological reflection] / V. H. Tabachkovskiy ta in. Kyiv: PARAPAN [in Ukrainian].
8. *Fenomen universytetu v konteksti «suspilstva znan»* [The Phenomenon of the University in the Context of the 'Knowledge Society']: monohrafiia / V. P. Andrushchenko, I. M. Predborska, Ye. A. Pinchuk, I. V. Stepanenko ta in. (2014). Kyiv [in Ukrainian].
9. Shamrai V. (2015). Instytutsiina kryza osvity: sotsiokulturni vyklyky suchasnosti [Institutional crisis of education: socio-cultural challenges of our time]. *Filosofia osvity – Philosophy of education*, 1 (16), 89–104 [in Ukrainian].
10. Shvydun L. (2021). Osoblyvosti osvitnoi mobilnosti v epokhu informatyzatsii. *Evropský filozofický a historický diskurz*.
11. Muchacki M. (2022). Peculiarities of Personality Development of the Future in the Context of Information and Communication Technologies and Education System Reform (Polish Experience). *Futurity Education*.
12. Robertson R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. New York: Sage Publications.